

Militær opbygning og forsvarssamarbejde i Norden

Konsekvenser for Danmark

Ruslands angrebskrig i Ukraine samt Finlands og Sveriges medlemskab af NATO har fundamentalt ændret rammerne for militær opbygning og forsvarssamarbejde i Norden. De nordiske landes forsvars- og sikkerhedspolitiske beslutninger de seneste år forandrer rammebetingelserne og åbner et historisk mulighedsrum for tættere forsvarssamarbejde i Norden.

I samtlige nordiske lande ses markante stigninger i forsvarsbudgetterne. Samtidig foregår en omfattende genopbygning og transformationsproces af de nordiske landes nationale forsvar. Man kan dermed planlægge og organisere sig med fokus på et fælles nordisk og NATO-forankret forsvar, hvor Arktis, Nordatlanten, Østersøen og den finske grænse til Rusland kan tænkes som ét samlet operationsområde.

Siden 2023 er der både i Danmark, Norge, Sverige og Finland indgået nye, langsigtede forsvarsaftaler, som sætter retningen for landenes forsvarspolitik. På denne baggrund tegner

CMS Memo

December 2025 · Alexander Høgsberg Tetzlaff

Centrale pointer

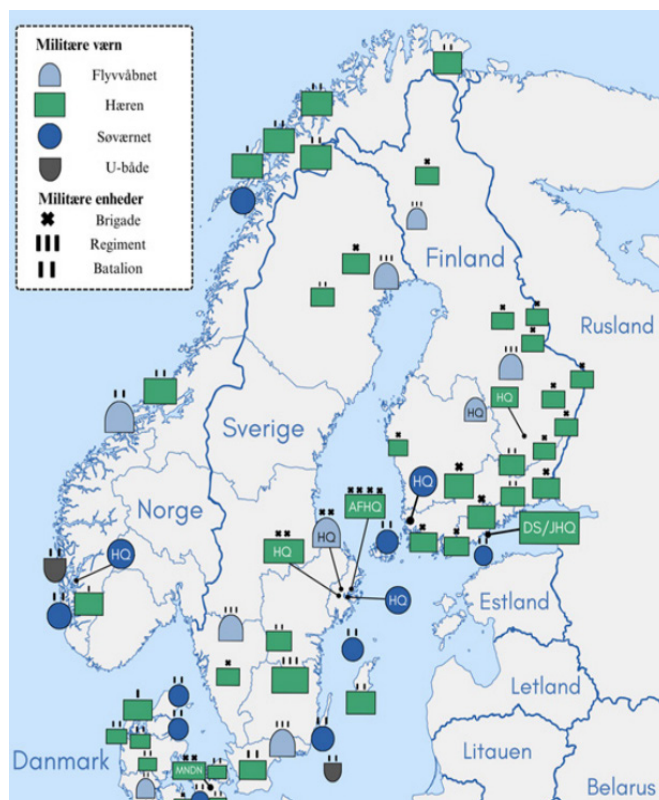
- Det tidsmæssige sammenfald i de nordiske landes forsvars- og sikkerhedspolitiske beslutninger og investeringer forandrer grundlæggende rammebetingelserne og mulighederne for forsvarssamarbejde i Norden.
- De nordiske lande kan ikke afskrække Rusland alene. Derfor kan nordisk forsvarssamarbejde ikke erstatte behovet for støtte fra større europæiske allierede eller USA.
- Hvor langt og dybt man vil gå i forsvarssamarbejdet, vil være en del af fremtidens strategiske samtale i Norden. Den nye situation skaber gode betingelser for at styrke samarbejdet yderligere.

CMS-rapporten *Militær opbygning og forsvarssamarbejde i Norden* konturerer af fremtiden for nordisk forsvarssamarbejde.

Det nordiske forsvarssamarbejde har historisk været præget af store politiske ambitioner, men manglende appetit på at udmønte samarbejdet i praksis. I dag er der imidlertid klare tegn på, at samarbejdet ændrer karakter og får større praktisk betydning.

Rapportens analyse viser, at der i Norden eksisterer både konvergerende tendenser (som er med til at fremme forsvarssamarbejdet) og divergerende tendenser (som besværliggør forsvarssamarbejdet). Danmark skal forsøge at navigere i disse.

Til de konvergerende faktorer hører bl.a. udvidelsen af NATO med Finland og Sverige, den overlappende trusselsopfattelse af Rusland på tværs af Norden samt det tidsmæssige sammenfald af markante forsvarsinvesteringer i alle landene.

Figuren viser placeringen af de vigtigste militære installationer i de nordiske lande.

Blandt de divergerende faktorer er landenes forskelligartede militærgeografier, forsvarsindustrielle interesser og politiske prioriteringer. Danmark har f.eks. sit primære strategiske fokus i Østersøen, Nordatlanten og Arktis (i og omkring Grønland), har en relativt lille forsvarsindustri (sammenlignet med især Sverige og Norge) samt et stort behov for genopbygning efter årtiers fokus på internationale operationer frem for klassisk territorialforsvar. De divergerende faktorer skaber vanskeligheder og begrænsninger for forsvarssamarbejdet.

Ikke desto mindre konkluderer rapporten, at de konvergerende faktorer – de forhold, som forener de nordiske lande og understøtter samarbejde – er stærkere end de divergerende faktorer. Det fælles NATO-medlemskab og det tidsmæssige sammenfald i oprustningen betyder, at potentialet for dybere integration og koordination i forsvarssamarbejdet i Norden er større, end det har været på noget tidspunkt siden Anden Verdenskrig.

For Danmark betyder dette, at der er mulighed for at bidrage væsentligt gennem f.eks. værtsnationstøtte, kontrol med de danske stræder, luftoperationer fra relativt sikre bagområder samt opgaveløsning i Arktis. Danmark må dog også håndtere interne begrænsninger, herunder en lav grad af redundans, forsinket kapacitetsopbygning og udfordringer med at leve op til egne politiske ambitioner.

Nordisk forsvarssamarbejde kan ikke erstatte behovet for støtte fra større NATO-allierede, herunder USA, men det kan styrke regionens samlede forsvar og afskrækkelsesevne betydeligt. Det tidsmæssige sammenfald i de nordiske landes forsvarsinvesteringer, kombineret med et større politisk momentum, skaber historiske muligheder for at forny og intensivere forsvarssamarbejdet i Norden.

Det tættere nordiske forsvarssamarbejde rejser samtidig mere grundlæggende og komplekse spørgsmål i relation til militær koordinering, arbejdsdeling og integration. Operativt og taktisk samarbejde er ofte enkelt, men på det strategiske niveau kan samarbejdet være sværere at enes om. At afgive indflydelse og beslutningskompetence angående forsvarsplanlægning, materielanskaffelser og industripolitik berører kerneinteresser og suverænitæt, hvilket gør dybdegående samarbejde svært, selv mellem nære allierede.

Spørgsmål om, hvor langt og dybt man vil gå i forsvarssamarbejdet, vil formodentlig være en del af fremtidens strategiske samtale i Norden, herunder ikke mindst i Danmark. Det ændrer dog ikke på, at der i den nye situation er gode muligheder for at styrke samarbejdet yderligere.

Anbefalinger

- I relation til håndtering af bevægelsen mod et tættere forsvarssamarbejde i Norden **kan Forsvarsministeriet nedsætte en task force**, der skal komme med anbefalinger til forsvarschefen og forsvarsministeren om Danmarks militære rolle i Norden. Arbejdet kunne f.eks. struktureres som en undersøgelse af, hvordan hhv. Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet kan tilpasse deres planlægning til fællesnordiske strukturer og processer – ud over de beslutninger, som allerede truffet. En anden mulighed kunne være en undersøgelse af, hvilken rolle Norden kan spille inden for hhv. dansk militær anskaffelsespolitik, dansk forsvarsindustriell politik og dansk militær forsknings- og udviklingspolitik.
- Danmark bør styrke sine militære spidskompetencer og målrette sin indsats, hvor bidraget til nordisk forsvarssamarbejde skaber reel værdi. Det kræver indsigt i de andre landes forsvar og behov samt i hvordan danske kapaciteter kan komplementere dem. **Forsvaret bør øge vidensdeling og koordination, eksempelvis gennem flere forbindelsesofficerer i de nordiske lande og faste repræsentanter i nordiske landes forsvarskommandoer og forsvarsministerier. Forsvarsministeriet kunne også facilitere, at forligskredsen løbende modtager militære briefinger fra de andre nordiske lande.**
- På grund af den foranderlige karakter i trusselsbilledet kan der komme nye opjusteringer af forsvarsinvesteringerne i Norden. **Forsvaret kan derfor med fordel være på forkant med udviklingen ved systematisk at identificere og overveje muligheder for nordisk operativt forsvarssamarbejde**, når der træffes beslutninger om investeringer og implementering.
- Styrket forsvarsdiplomatiisk koordinering i Norden: **Regeringen kan tage initiativ til at etablere en årlig, nordisk sikkerhedskonference**, f.eks i forbindelse med NORDEFECO-møderne, hvor viden og *best practice* kan deles. For at skabe mulighed for signalering og synlighed, kunne de nordiske landes statsministre, udenrigsministre og forsvarsministre være faste deltagere. Derudover kunne forsvarschefen samt embedsfolk fra både ministerier og forsvarskommandoer deltage, bl.a. med henblik på at udvide det politiske og militære netværk i regionen samt koordinere igangværende samarbejder.
- Regeringen kan **afsøge muligheder for at styrke forsvar-forskning-industri-relationer i Norden i kommende strategier**. I forlængelse af igangværende innovationsprojekter og nylige aftaler f.eks. på droneområdet, og ved inddragelse af aktører som Nationalt Forsvarsteknologisk Center, CenSec, Defence Tech Denmark m.fl., kan man se på mulighederne for at udvikle nordiske 'hubs' eller klynger, som kan understøtte fællesnordisk forskning, teknologiudvikling, innovation og industrisamarbejde på forsvarsområdet.

- Danmark kan tage initiativ til, at de nordiske lande går sammen om at **understøtte udviklingen af nordiske "champions" inden for forsvarsindustrien**. Det kan f.eks. gøres ved en betydelig fællesnordisk kapitalindsprøjtning i **en nordisk fond rettet mod udvikling og produktion af nye og avancerede forsvarsteknologier**. Nordiske startups og virksomheder ville så kunne byde ind på fondens konkurrenceudsatte midler. Sådanne tiltag skulle ikke erstatte, men udvikles parallelt med lignende initiativer i EU og NATO.
- For at styrke Hærens indsættelser i Letland **bør Forsvaret aktivt koordinere med de øvrige nordiske lande om bidrag til NATOs østlige og sydlige flanker**. Et tættere nordisk samarbejde vil både øge den operative effekt og tydeligt demonstrere Nordens støtte til NATOs 360-graders koncept for at styrke den kollektive forsvarsevne.
- Danmark bør derfor tage initiativ til at **øge samarbejdet med Sverige om patruljering eller overvågning i danske farvande**, både omkring Bornholm og indre danske farvande.
- Det i forvejen tætte luftmilitære samarbejde i Norden bør udvides med dansk deltagelse i en nordisk domineret Combined Air Operations Centre (CAOC) i Norge. **Flyvevåbnet bør afdække, hvordan Danmark kan læne sig endnu mere ind i det nordiske luftsamarbejde i CAOC samt prioritere og arbejde effektivt inden for de nye NATO C2-strukturer i Norden**.
- Der er divergerende nationale procedurer og tilgange til sagsbehandling og fortolkning af juridiske problemstillinger i de nordiske lande, og det kan hæmme det praktiske samarbejde. **Forsvarsministeriet bør derfor sammen med øvrige relevante ministerier og myndigheder initiere en proaktiv indsats for at udvikle fælles nordiske retningslinjer og procedurer i forsvarsrelateret sagsbehandling**.

Militær opbygning og forsvarssamarbejde i Norden

Dette CMS Memo bygger på CMS-rapporten *Militær opbygning og forsvarssamarbejde i Norden*, udgivet af Center for Militære Studier i samarbejde med Djøf Forlag. Rapporten findes i sin fulde længde under 'Publikationer' på Center for Militære Studiers hjemmeside.

Hvis du vil vide mere om nordisk forsvar og sikkerhed, kan du også læse CMS-publikationerne:

- *Danmark som transitland i NATO: Enablement-dagsordenen i et dansk perspektiv (2024)*
- *Den nordiske udvidelse af NATO: Forsvars- og sikkerhedspolitiske implikationer for Danmark (2024)*
- *Aktiv afventning: Nordiske perspektiver på europæisk forsvars- og sikkerhedspolitisk samarbejde (2020)*

Om CMS

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. På centret forskes i forsvars- og sikkerhedspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Kontakt os

E-mail: cms@ifs.ku.dk

Telefon: +45 35 32 40 88

Besøg vores hjemmeside: cms.polsci.ku.dk

Følg os

Facebook: facebook.com/centerformilitaerestudier

Twitter: [@MilstudiesCPH](https://twitter.com/MilstudiesCPH)

LinkedIn: linkedin.com/company/centre-for-military-studies